

SPRÁVNOST A PRŮKAZNOST SBÍRKOVÉ EVIDENCE VEDENÉ V MUZEÍCH A GALERIÍCH ZŘIZOVANÝCH STÁTEM, KRAJI NEBO OBCEMI, REŽIM ZACHÁZENÍ SE SBÍRKOU A SBÍRKOVÝMI PŘEDMĚTY (návrh metodického pokynu)

Při kontrolách dodržování zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“) zjišťují kontrolní skupiny některá porušování zákona, vyplývající z neporozumění a chybného výkladu právních předpisů. To se týká zejména průkaznosti sbírkové evidence a režimu zacházení se sbírkou. Proto Ministerstvo kultury zpracovalo následující návrh metodického pokynu:

ČÁST A PRŮKAZNOST SBÍRKOVÉ EVIDENCE

ČLÁNEK I Průkaznost

- (1) Vedení sbírkové evidence upravuje zákon, podrobnosti uvádí vyhláška Ministerstva kultury č. 275/2000 Sb. (dále jen „vyhláška“) a ministerstvo také vydalo „Metodický pokyn k zajišťování správy a ochrany sbírek muzejní povahy v muzeích a galeriích zřizovaných Českou republikou nebo územními samosprávnými celky (kraji, obcemi)“ č. j. 53/2001⁵⁷. Velmi podrobně pojednává o sbírkové evidenci metodická publikace „Příručka muzejníkovy I⁵⁸“.
- (2) Obsahově standardizované evidenční záznamy (obsahovým standardem je ustanovení § 9 odst. 1 písm. d zákona) o sbírkových předmětech:
 - a) slouží k jednoznačné identifikaci sbírkových předmětů,
 - b) uvádějí o nich klíčové informace,
 - c) jsou specifickou majetkoprávní evidencí zvláštního majetku,
 - d) zvyšují vypovídací schopnost celé sbírky o přírodě a společnosti a zvyšují tudíž její využitelnost pro prezentaci, poznání a vzdělávání,
 - e) jsou základním podkladem pro zpracovávání odborných katalogů sbírek,
 - f) jsou jedním ze základních předpokladů pro zajištění účinné ochrany sbírky.
- (3) Je tedy logické, že evidenční záznam **musí být vyhotoven způsobem zajišťujícím možnost dlouhodobé archivace**, během níž zůstanou záznamy čitelné a **musí být doložitelné, že se jedná o právoplatný dokument vypracovaný nebo uznáný správcem sbírky, tj muzeem nebo galerií.**
- (4) Za průkaznou evidenci nelze tudíž uznat např. záznamy vedené pouze v databázi počítače nebo záznamy uložené např. na disketě, CD, DVD apod. Takovou archivaci evidenčních záznamů lze chápat pouze jako evidenční pomůcku. Jinými slovy – **evidenční záznamy musí být uchovávány v „papírové“ podobě.**

⁵⁷ Všechny právní předpisy i metodické pokyny lze najít na webové stránce Ministerstva kultury.

⁵⁸ Žalman, Jiří: Příručka muzejníkovy I, Praha–Brno 2002, str. 27 –37.

- (5) Sbírková evidence je **průkazná**, splňuje-li tyto požadavky:
- a) evidenční záznamy obsahují údaje podle ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) zákona a § 2 vyhlášky a jsou čitelné,
 - b) údaje jsou:
 - formulovány tak, aby podle nich mohly být sbírkové předměty **jednoznačně identifikovány**,
 - evidenční číslo uvedené v evidenčním záznamu je uvedeno na sbírkovém předmětu, případně na schedě, lokalitním lístku nebo na obalu, v němž je sbírkový předmět uchováván, ale to pouze v případech, kdy není možné nebo vhodné jím označit sbírkový předmět přímo,
 - evidenční čísla na předmětech jsou **čitelná**,
 - c) sbírkové předměty lze na základě evidenčního záznamu **snadno vyhledat**,
 - d) **autenticita evidenčních záznamů je nezpochybnitelná** a možnost jejich záměny či provádění nepřipustných změn v záznamech je snížena na minimum.

ČLÁNEK II

Vyhledávání sbírkových předmětů

- (1) **Sbírková evidence, která neumožňuje, aby podle ní byly sbírkové předměty vyhledány, je neprůkazná**, je-li tento vážný nedostatek zjištěn u většího počtu sbírkových předmětů nebo dokonce u celé „podsbírkou“ či sbírky, lze takový stav vyhodnotit jako absenci sbírkové evidence, protože neplní svůj účel.
- (2) Sbírkový předmět nelze bez obtíží vyhledat, chybí-li *údaj o jeho uložení*. Tento údaj však není povinnou součástí evidenčního záznamu podle ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) zákona. To proto, že tento údaj *není trvalý*, může se v průběhu let i mnohokrát měnit, ale **v evidenčním záznamu, který je zároveň součástí specifické majetkoprávní evidence zvláštního majetku** (je-li vedena evidence dvojí, pak tímto majetkoprávním dokladem je záznam v chronologické evidenci, pokud je vedena pouze jedna evidence, je jím evidenční záznam v té evidenci, která je vedena) **nelze žádný z údajů škrtat, vymazávat nebo zneviditelnovat**. Pokud by tedy byl údaj o uložení předmětu povinnou součástí evidenčního záznamu, byly by některé záznamy přeplněny údaji o uložení, případně by k nim musely existovat dodatky, ale platný by byl pouze údaj poslední. To by sbírkovou evidenci značně znepráhledňovalo a komplikovalo.
- (3) Způsob řešení tohoto problému není v žádném právním předpise stanoven, **je na správci sbírky, jaký způsob zvolí a zajistí tak průkaznost sbírkové evidence**. Zvolený způsob **uvádí režim zacházení se sbírkou**, který je každý správce sbírky povinen stanovit (§ 9 odst. 1 písm. g). Zvolený způsob může být pro každou „podsbírkou“ jiný. V praxi jsou běžně používány tyto tři způsoby:
- a) *doplnění evidenčního záznamu údajem o uložení předmětu napsaným obyčejnou tužkou*, který se při změně uložení vymaže (protože je nepovinný, je to možné) a nahradí údajem aktuálním. Jde o méně vhodný způsob, protože častým vymazáváním údajů může dojít k poškození evidenčního záznamu,
 - b) *pořízení lokačního seznamu*, tj. seznamu evidenčních čísel doplněných údaji o uložení předmětů; v takovém pomocném seznamu lze škrtat i vymazávat, je-li veden v počítačové databázi, což je již běžná praxe, lze jej snadno aktualizovat a vyhledávání evidenčních čísel v takovém případě usnadní program s vyhledávačem, **musí být však vždy zálohován**,
 - c) je-li předmět evidován jak v chronologické, tak v systematické evidenci, *lze údaj o uložení uvést trvale*, tj. nejen obyčejnou tužkou, ale standardním způsobem, *v evidenčním záznamu v systematické evidenci*, protože v takovém případě, tento záznam není součástí speci-

fické majetkoprávní evidence, ale součástí odborného katalogu sbírky, a evidenční záznam lze tudíž kdykoliv vyměnit nebo aktualizovat.

- (4) Účinnost vyhledávání sbírkových předmětů závisí:
- a) na přesnosti a míře podrobnosti údaje o uložení předmětu; vždy by se mělo vycházet z toho, že sbírkový předmět nemusí vyhledávat pouze zkušený kurátor či správce depozitáře, který „svou podsbírkou“ a její uložení důvěrně zná, ale také např. nový zaměstnanec nebo ten, kdo kurátora aktuálně zastupuje,
 - b) na míře uspořádání depozitáře a přehledném systému značení místností, skříní, regálů, pořadačů, krabic, složek atp.,
 - c) na kvalitě a přehlednosti uložení sbírkových předmětů,
 - d) na pečlivé aktualizaci lokačních seznamů nebo údajů o uložení sbírkových předmětů v evidenčních záznamech, dojde-li k jakékoliv změně,
 - e) na pečlivém zaznamenávání údajů o pohybu sbírkových předmětů uvnitř muzea (umístění sbírkových předmětů v expozicích a na výstavách, jejich předání do preparátorských, konzervátorských či restaurátorských dílen apod.) i vně muzea (výpůjčky na výstavy mimo muzeum, poskytnutí sbírkových předmětů k dočasnému užívání jiným subjektům, např. externím konzervátorům a restaurátorům atp.),
 - f) na pečlivém navrácení sbírkových předmětů, které byly vypůjčeny pro vystavování, poskytnuty k dočasnému užívání jiným subjektům, vystavovány, preparovány, konzervovány nebo restaurovány uvnitř muzea (organizace), zpět do depozitářů.

Snadné a úspěšné vyhledávání sbírkových předmětů nejen usnadňuje práci se sbírkou, zvyšuje míru její využitelnosti a šetří čas zaměstnanců, ale je také znakem dobře spravované sbírky a *průkaznosti sbírkové evidence*.

ČLÁNEK III *Autenticita evidenčních záznamů*

Sbírkovou evidenci lze pokládat za průkaznou pouze tehdy, **pokud lze doložit, že evidenční záznamy jsou autentické** a jsou chráněny před záměnou, falšováním či neoprávněnými změnami, tj. je zřejmé, že se jedná o záznam, který byl správcem sbírky (muzeem či galerií) **uznán jako oficiální evidenční záznam** a nemůže být snadno vyměněn, zfalšován nebo změněn.

- (1) Pokud je takový evidenční záznam veden **v knize** (přírůstkové nebo inventární), je třeba aby taková kniha byla tzv. **autentizována**. V praxi se to provede tak, že všechny strany v knize jsou **průběžně očíslovány** a v knize se uvede, kolik má kniha stran, že záznamy jsou souborem **oficiálních evidenčních záznamů** o sbírkových předmětech přesně identifikované sbírky (identifikace je snadná na základě uvedení evidenčního čísla sbírky v CES, případně uvedením konkrétní „podsbírkou“ uvedené v CES, je-li kniha určena pouze pro ni) a kdo a od kdy je oprávněn do knihy aktuálně zapisovat (poslední údaj, pochopitelně, nemusí být uveden v knihách uzavřených před nabytím účinnosti zákona č. 122/2000 Sb., ani doplňován zpětně, pokud údaje nelze přesně zjistit). **Tento zápis se opatří úředním razítkem organizace (správce sbírky) a podpisem statutárního zástupce muzea (galerie) nebo jím pověřenou osobou (pověření je třeba doložit, např. ustanovením v organizačním řádu nebo v režimu zacházení se sbírkou).**
- (2) Obdobně se postupuje v případě, je-li evidence vedena na volných listech (např. tzv. katalogizačních kartách nebo tištěných textech z databáze počítače), které jsou **knihářskou technikou svázané**. Kdo a kdy záznamy pořizoval se neuvádí, pokud je tento údaj součástí evidenčního záznamu, jak tomu bývá při použití tzv. katalogizačních karet.

- (3) Pokud jsou evidenční záznamy vedeny na **volných listech** (nesvázané katalogizační karty, volné listy papíru včetně tisků z počítačové databáze), **musí být každý záznam opatřen otiskem oficiálně užívaného razítka (úředního nebo pro tento účel zhotoveného, jehož otisk je v muzeu archivován) a podpisem osoby, která je vedením sbírkové evidence pověřena** (pověření je třeba doložit, buď jmenovitě nebo odkazem na vnitřní normu muzea (galerie), v níž je určeno, kdo je k vedení sbírkové evidence oprávněn a má k dispozici razítko (např. organizační řád nebo režim zacházení se sbírkou)).
- (4) Za průkaznou nemůže být považována ani sbírková evidence, kde jedinou informací o vyřazení předmětů z evidence jsou poznámky nebo razítka „VYŘAZENO“, byť třeba s uvedením data údajného vyřazení. Takový údaj může být k evidenčnímu záznamu přičiněn kdykoliv a kýmkoliv. Proto vyhláška v § 4 stanoví, že **záznam o vyřazení musí obsahovat odkaz na doklad, jímž byla Ministerstvem kultury oznámena změna údajů zapsaných v Centrální evidenci sbírek, tj. vyřazení evidenčního čísla**. To, že byla aktualizace v CES provedena, je zárukou, že vyřazení předmětu ze sbírkové evidence skutečně oficiálně proběhlo, statutární zástupce muzea (galerie) požádal o aktualizaci zápisu sbírky v CES a předmět byl ze sbírkové evidence vyřazen z některého z důvodů, které zákon pro vyřazení připouští – a snadno a kdykoliv to lze doložit⁵⁹. Samozřejmě, že toto platí až ode dne vydání osvědčení o zápisu sbírky do CES.

ČLÁNEK IV

Průkaznost evidence a bezpečnost sbírek

V běžné praxi řady muzeí se setkáváme se stavem, kdy kurátoři a správci depozitářů oficiální sbírkovou evidenci pro svou práci nepoužívají, a když, tak zcela výjimečně. Zvláště tam, kde se starají o „podsbírkky“ menšího a středního rozsahu. „Své“ sbírkky totiž důvěrně znají, navíc mívají k dispozici různé vlastní seznamy a pomůcky k vyhledávání sbírkových předmětů, když už si jejich uložení zcela přesně nepamatují. Pro často užívané části „podsbírek“ mají někdy dokonce zpracovány vlastní „katalogy“. V nich jsou sbírkové předměty často popsány s pomocí důmyslných zkratk a osobitých termínů, pro jiné osoby jen obtížně srozumitelných. Vedení oficiální sbírkové evidence tak pro zaměstnance představuje především naplňování litery zákona a nikoliv nezbytnou pomůcku pro vlastní práci. Pomineme-li ale pro tuto chvíli zcela zásadní význam sbírkové evidence jako základní podmínky řádné správy svěřeného majetku, projeví se tento přístup k evidenci zejména v nestandardních, případně v krizových situacích a průkazná oficiální sbírková evidence má značný význam také pro **bezpečnost sbírkky**. Proto je třeba připomínat, že:

- (1) Sbírková evidence není zpracovávána pouze jako pomůcka pro práci zkušených a dlouholetých kurátorů a správců sbírek, ale **musí být zpracovávána jako obecně použitelná a průkazná dokumentace ke sbírce a jednotlivým sbírkovým předmětům, v níž se co nejrychleji dokáží zorientovat i noví zaměstnanci**.
- (2) Sbírková evidence by měla být uložena vždy **odděleně od sbírky** (nikoliv pouze v depozitářích a přílehlých pracovnách kurátorů), aby v případě havárií, živelních pohrom atp., kdy mohou být zničeny všechny další pomůcky pro zacházení se sbírkou, bylo možné podle ní sbírku rekonstruovat.

⁵⁹ Pokud evidenční záznam o předmětu vyřazeném ze sbírkové evidence nemá tyto náležitosti, může být obtížné doložit, zda předmět skutečně ze sbírkové evidence vyřazen vůbec byl, a pokud byl, zda vše proběhlo v souladu s platnými předpisy.

- (3) Průkazná a autentická sbírková evidence **eliminuje do jisté míry možnosti nepřipustné manipulace se sbírkou, jednotlivými sbírkovými předměty i se samotnou evidencí.**
- (4) Průkazná a autentická sbírková evidence **usnadňuje provádění inventarizací**, provádění vnitřní kontroly i kontrol dodržování zákona.
- (5) Průkazná a autentická sbírková evidence **umožňuje účinnější nápravu následků případných škod a ztrát a vyvozování osobní odpovědnosti zaměstnanců**, zvyšuje důkazní schopnost muzea či galerie při vyšetřování případných trestných činů a při vedení případných soudních sporů, týkajících se sbírky.

ČLÁNEK V

Význam sbírkové evidence pro odborné zpracování a využívání sbírky

Nic jiného není smyslem tvorby, uchovávání, evidence a inventarizace sbírek než zajištění základní podmínky pro to, **aby sbírky byly odborně zpracovány a mohly tak sloužit veřejnosti jako zdroj poznatků, získávaných z „muzealizovaného“ poselství o světě, tj. o přírodě a o společnosti, jehož jsou sbírky nositeli.** Není-li základní podmínka splněna, do značné míry to omezuje vypovídací schopnost sbírky. Zejména v tom smyslu, že:

- (1) **Evidenční záznam je prvotní a základní informací o sbírkovém předmětu**, který je zpravidla pořízován v situaci, kdy jsou o předmětu známé údaje, které – nejsou-li zapsány – mohou být nenávratně zapomenuty a nikdy je už nebude možné doplnit. Tím se, samozřejmě, vytratí část významu předmětu pro sbírku a vypovídací schopnost sbírky o světě se zařazením předmětu do ní nezvyšuje tak, jak by mohla. Vytrácejí se tak např. mnohé **příběhy**, které z věcí běžných dělají významné paměťové doklady, ztrácejí se souvislosti s prostředím, z něž byly věci získány atp.
- (2) Z tohoto důvodu musí být základní struktura prvotního evidenčního záznamu **standardizovaná**, jeho obsah nemůže být ponechán jen na vůli kurátora (na rozdíl od záznamu druhotného v systematické evidenci, pokud ovšem tento záznam uvádí všechny údaje záznamu prvotního).
- (3) **Prvotní evidenční záznam nesmí být měněn** právě proto, že není záruka, že se tím navždy nezničí některé důležité údaje, byť by se v okamžiku prováděné změny zdály nepodstatné, chybné nebo dokonce zcela nepravdivé. Jakékoliv nové poznatky o předmětu se do prvotního záznamu **pouze doplňují**, případně mohou být uvedeny v záznamu druhotném (systematická evidence).
- (4) **Neprůkazná evidence** (stejně jako nevhodný stav depozitářů, nevhodný a nepraktický způsob uložení sbírkových předmětů) **ztěžuje jakoukoliv práci se sbírkovými předměty včetně třídění, zpracovávání odborných katalogů, vystavování, vypůjčování, publikování atp.**
- (5) **Požadavek na zavedení jednotné evidence**, sloužící k efektivnímu využívání sbírek, nevznikl na půdě nějakého státního úřadu, ale **na půdě někdejšího spolku – svazu muzeí. Pořizování soupisů sbírkových předmětů a jejich katalogů je nejvlastnější činností muzea či galerie, již se zhodnocuje tvorba sbírky.** Sami muzejníci tudíž dospěli k názoru, že jednotná evidence je onou základní podmínkou, bez níž efektivně využívat muzejní sbírky nelze. Oficiálně byla poprvé zavedena v roce 1960 a na jejich základních principech se dodnes nic nezměnilo. **Sbírková evidence tak, jak ji dnes specifikuje zákon, je tedy i výrazem podivuhodné kontinuity oboru muzejnictví.** Ani v tom roce 1960 však principy sbírkové evidence a obsah evidenčních záznamů nebyly vymyšleny, ale vycházely z praxe těch muzeí a galerií, které už v té době déle jak 100 let zapisova-

ly sbírkové předměty do svých inventářů. **Jen tak je možné, že evidenční záznamy např. z 90. let 19. století v Národním muzeu jsou dodnes použitelné, byť měřeny požadavky zákona, který vyšel o více než sto let později.** Zákon z roku 2000 tudíž nepřinesl do sbírkové evidence žádnou „revoluci“, naopak ji zjednodušil.

- (6) Je-li průkazná sbírková evidence základní podmínkou, bez jejíhož splnění nelze sbírku efektivně využívat, je třeba stav, kdy je evidence neprůkazná nebo dokonce neexistuje, chápat nejen jako porušení zákona, ale především jako **neplnění základního účelu, pro nějž bylo muzeum (galerie) zřízeno** a pro nějž je také z veřejných prostředků financována jeho činnost. Vždyť bez základních informací, které uvádí evidenční záznam, může být význam řady sbírkových předmětů pro sbírku jen velmi omezený nebo dokonce nulový⁶⁰.

ČLÁNEK VI

Nedostatky a chyby ve sbírkové evidenci a jejich náprava

Při rozsahu sbírek ve veřejných muzeích (řádově desítky milionů sbírkových předmětů) nelze vyloučit nedostatky a chyby. **Ty je třeba zjišťovat a napravovat je.** K nejčastějším patří:

- (1) Staré evidenční záznamy, pořizované nejen před nabytím účinnosti zákona č. 122/2000 Sb., ale také před nabytím účinnosti Směrnic pro správu sbírek v muzeích a galeriích, které vycházely ze zákona č. 54/1959 Sb., o muzeích a galeriích, nemají náležitosti podle ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) současně platného zákona. S tím zákon počítal a v ustanovení § 17 odst. 1 uložil správcům sbírky tyto nedostatky odstranit nejpozději do jednoho roku ode dne nabytí účinnosti. **Pokud se tak nestalo, je třeba na nápravě dále pracovat.**
- (2) Samozřejmě, že při odstraňování nedostatků uvedených v předchozím bodě, **je možné doplňovat pouze takové údaje, které jsou známe, jednoznačně prokazatelné a pro identifikaci sbírkového předmětu relevantní.** Ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) počítá s tím, že některé povinné údaje nelze uvádět proto, že prostě nejsou známe⁶¹. Není třeba doplňovat ani údaj o stavu předmětu, který zákon předepisuje formálně např. slovy „dobrý“, „špatný“, **pokud lze stav vyčíst z popisu předmětu.** Doplnit je však třeba např. popis sbírkového předmětu, pokud existující neumožňuje jeho identifikaci atp.
- (3) Nejčastějším nedostatkem je, že evidenční záznamy **nejsou autentizovány**, takže nelze prokázat, že evidenční záznam je skutečně oficiálním dokladem a nebyl třeba účelově dodatečně „vyroben“. To je třeba napravit, jak uvedeno výše.
- (4) Ve sbírkové evidenci jsou také občas zjišťovány chyby vzniklé **omylem**. Např. lze najít evidenční záznamy, k nimž sbírkový předmět neexistuje (byl již dříve vyřazen, ale v evidenčním záznamu to není označeno, nikdy neexistoval, evidenční záznam byl zpracován např. v dobré víře, že předmět bude zařazen do sbírky, ale z jakéhokoliv důvodu k tomu nedošlo, sbírkový předmět byl zařazen do jiné „podsbírký“, ale starý evidenční záznam o tom nepřináší žádnou informaci, předmět byl ztracen, ale nedošlo k jeho vyřazení atp.). Pro zjišťování těchto nedostatků slouží inventarizace, **nápravu omylů v CES řeší program CESík.**

⁶⁰ Např. mnohé přírodniny, u nichž není uvedena lokalita, jsou vlastně bezcenné.

⁶¹ Netřeba tudíž např. uvádět do evidenčních záznamů chybějící lokalitu slovy „české země“ nebo „Evropa“, ani způsob nabytí slovy „starý sběr“, stačí uvést „neznámý“.

- (5) Příčinou omylů je často to, že pořizováním evidenčních záznamů je pověřen zaměstnanec, který o evidovaných předmětech nemá žádné znalosti, záznam mechanicky přepisuje z podkladů dodaných kurátorem sbírky. Tento postup může mít praktické výhody, je pak ale třeba zajistit **následnou kontrolu pořízených evidenčních záznamů**.
- (6) Nebyla a není prováděna revize starých evidenčních záznamů.
- (7) Chybí nebo jsou nedostatečné údaje o uložení sbírkových předmětů.
- (8) Dokumenty, na nichž se sbírková evidence uchovává, nejsou autentizovány nebo dokonce v „papírové“ formě neexistují.
- (9) Sbírková evidence, která je vedená v databázi počítače **není zálohována**.

ČLÁNEK VII

Nejčastější příčiny neprůkaznosti sbírkové evidence

- (1) **Absence režimu zacházení ze sbírkou nebo s jednotlivými sbírkovými předměty podle ustanovení § 9 odst. 1 písm. g) zákona**. Není zřejmé, kdo je pověřen vedením sbírkové evidence, kdo je pověřen jeho kontrolou, jak jsou vedeny údaje o uložení sbírkových předmětů, jak je sbírková evidence autentizována apod.⁶²
- (2) **Nedostatečná péče o vedení sbírkové evidence ze strany zaměstnanců muzea (galerie), kteří jsou jejím vedením pověřeni**, nepochopení všech významů sbírkové evidence, spoléhání na vlastní, pomocné údaje o sbírkových předmětech, které ale oficiální sbírkovou (standardizovanou) evidenci nemohou nahrazovat, rutinní práce vycházející z již neplatných předpisů a metodik atp.
- (3) **Neznalost zákona, vyhlášky a metodických pokynů**, které vedení sbírkové evidence upravují.
- (4) **Chybné pokyny ve vnitřních předpisech muzea (galerie)**, které vycházejí z nesprávného výkladu zákona a vyhlášky⁶³.
- (5) **Nepochopení významu slova „průkaznost“** v souvislosti se sbírkovou evidencí, která je vnímána pouze jako nutná formalita.
- (6) **Nedostatečná vnitřní kontrola** provádění sbírkové evidence nebo její úplná absence.
- (7) **Podcenění sbírkové evidence ze strany vedení muzea (galerie)**
Smysl evidence sbírkových předmětů je zcela zřejmý, pochopitelný, navíc už tisíckrát popsany a vysvětlované, takže se mnohým může zdát zbytečné, ba snad až nedůstojné, jej stále připomínat. Bohužel, zkušenosti nám říkají, že **nedostatky v evidenci, včetně závažných porušování zákona, stále vyplývají především z nepochopení smyslu evidence a nedocení jejího významu**.

⁶² Kontrolou byl zjištěn dokonce i stav, kdy zaměstnanci nevěděli, že sbírka muzea byla zapsána do CES a tudíž se na správu sbírky vztahuje zákon č. 122/2000 Sb.

⁶³ Např. z vnitřních předpisů vyplývá, že jakákoliv evidence předcházející den nabytí účinnosti zákona je akceptovatelná.

Vinu na tom má především management muzeí, když se dopouští zejména těchto chyb:

- a) nezabývá se managementem sbírek, sbírkotvornou činností, včetně jejich teoretických východisek, jejíž neodmyslitelnou součástí sbírková evidence je, ponechává zcela na rutinní práci kurátorů,
- b) prezentuje sbírkovou evidenci nikoliv jako zcela zásadní a pro vypovídací schopnost sbírky nezbytnou činnost, ale jako něco „co musí být, protože je na to zákon a chodí kontroly“ a vytváří tím podmínky pro formalismus,
- c) podceňuje proškolení nových zaměstnanců, nevysvětluje jim smysl a význam evidence,
- d) neprovádí kontrolu, případně toleruje chyby při kontrole zjištěné,
- e) rezignuje na nápravu chyb a nedostatků v evidenci, dává za pravdu obvyklým argumentům zaměstnanců, „že se s tím nedá nic dělat, protože sbírkových předmětů je příliš mnoho, není čas a nejsou lidi, náprava by trvala léta a zaměstnanci by nemohli dělat nic jiného“,
- f) nezná zákonné povinnosti muzea a tudíž se nechá od zaměstnanců tzv. opít rohlíkem.

Náprava stavu sbírkové evidence, který neodpovídá zákonu nebo nezajišťuje průkaznost evidence je pracná, často zdoluhavá. Na druhé straně sbírková evidence, která odpovídá ustanovení zákona a je průkazná, výrazně usnadňuje práci se sbírkami, zkracuje čas, který je třeba jí věnovat ve prospěch jiných činností, zvyšuje vypovídací schopnost sbírek o přírodě a společnosti a míru profesionality muzea (galerie).

ČÁST B REŽIM ZACHÁZENÍ SE SBÍRKOU

ČLÁNEK I

Účel a smysl režimu zacházení se sbírkou

- (1) Stanovit režim zacházení se sbírkou nebo jednotlivými sbírkovými předměty (dále jen „režim“) ukládá vlastníkům a správcům sbírek zákon v ustanovení § 9 odst. 1 písm g). Zákon umožňuje za nesplnění této povinnosti uložit pokutu až do výše 100 tis. Kč.
- (2) Smyslem stanovení režimu je, aby zásady péče o sbírku a její správy, stanovené zákonem a prováděcí vyhláškou, **byly rozpracovány do podmínek konkrétního muzea nebo galerie** (dále jen „muzeum“). Režim je **prováděcím předpisem** pro naplňování zákona a vyhlášky.

ČLÁNEK II

Vydání režimu, nabytí účinnosti

- (1) Režim je vnitřní normou muzea, závaznou pro všechny zaměstnance, nikoliv jen pro ty, kteří se správou sbírky a péčí o ní bezprostředně zabývají. Zaměstnance, kteří se správou sbírky a péčí o ni přímo nezabývají, zavazuje k tomu, že se s režimem seznámí a respektují kompetence svých spoluzaměstnanců, kteří sbírku spravují a pečují o ni.
- (2) Režim, pochopitelně, nemůže stanovit povinnosti zaměstnancům, které by byly v rozporu se zákonem a vyhláškou ani to, co je v zákoně a ve vyhlášce uvedeno, nějak měnit či vykládat.
- (3) Je-li pro správu sbírky zřízen správce (obvykle muzeum či galerie, příspěvková organizace s právní subjektivitou), vydává režim jeho statutární zástupce (ředitel), není-li správce zřízen, vydává režim vlastník sbírky.

- (4) Režim se vydává **právním aktem**, např. příkazem, nařízením, rozhodnutím atp., není-li tomu tak, nelze vymáhat jeho plnění.
- (5) Ten, kdo režim vydá, zajistí, aby s režimem byli všichni zaměstnanci seznámeni a určí způsob, jakým se to provede.
- (6) Režim obsahuje údaje o tom, kdy nabude účinnosti, kdo jej vydal a ustanovení o zrušení dříve vydaných norem se stejným nebo podobným zaměřením, pokud je zcela nahrazuje nebo o zrušení částí dříve vydaných norem, které nahrazuje.

ČLÁNEK III

Co režim upravuje, odkazy na jiné normy

- (1) Režim upravuje postup při naplňování ustanovení zákona a prováděcí vyhlášky k zákonu č. 275/2000 Sb. a při dalších činnostech, týkajících se práce se sbírkou, které zákon a vyhláška přímo neupravují, v podmínkách konkrétního muzea. Režim má dvě části – obligatorní a fakultativní.
- (2) Režim může být zpracován jako souborná vnitřní norma, upravující vše potřebné anebo mohou být jeho součástí další, samostatně vydané vnitřní normy, na něž režim odkazuje, např. „depozitární řád“, „badatelský řád“ apod.

ČLÁNEK IV

Obligatorní část režimu

Obligatorní část režimu obsahuje:

- (1) Postup při zařazování věcí movitých či nemovitých (dále jen „věc“) do sbírky, způsob provádění evidence, a to zejména:
 - a) kdo navrhuje věc do sbírky zařadit a kdo rozhoduje o jejím zařazení,
 - b) kdo je oprávněn vyhotovit evidenční záznam do sbírkové evidence muzea,
 - c) kdo vyhotoví žádost o aktualizaci v CES, tj. o zapsání nového evidenčního čísla; neuvádějí se, pochopitelně, jména konkrétních osob, ale označení funkcí (kurátor, asistent kurátora, vedoucí odborného oddělení...). Pokud je stanovený postup v některých bodech zcela shodný s postupem uvedeným v metodickém pokynu Ministerstva kultury č. j. 14639/2002, stačí uvést odkaz na tento pokyn,
 - d) jakým způsobem jsou pořizovány záznamy o uložení sbírkového předmětu,
 - e) jakým způsobem jsou evidenční záznamy autentizovány jako pravoplatný dokument o sbírce konkrétního muzea.
- (2) Postup při vyřazování sbírkových předmětů ze sbírkové evidence muzea, a to zejména:
 - a) kdo navrhuje vyřazení,
 - b) kdo návrh posuzuje,
 - c) kdo rozhoduje a kdo vyhotoví žádost o aktualizaci v CES,
 - d) kdo je oprávněn provést ve sbírkové evidenci záznam o vyřazení.

Pokud je postup v některých bodech zcela shodný s postupem uvedeným v metodickém pokynu Ministerstva kultury č. j. 14639/2002, stačí uvést odkaz na tento pokyn.

- (3) Postup při manipulaci se sbírkovými předměty, tj. kdo a jak je oprávněn manipulovat se sbírkovými předměty konkrétní „podsbírkou“, ukládat je („depozitární řád“), který obsahuje zejména:
 - a) kdo zodpovídá za konkrétní „podsbírkou“,
 - b) podmínky vstupu do depozitářů (kdo má do depozitářů přístup, jak jsou vstup a odchod z depozitářů evidovány, kde jsou uloženy náhradní klíče, postup při vydávání vstupních karet, řešení mimořádných událostí atp.),
 - c) postup při manipulaci se sbírkovými předměty, při jejich prezentaci, přenášení, stěhování atp.,
 - d) postup při výběru sbírkových předmětů pro konzervování, preparování či restaurování, kritéria stanovení priorit,
 - e) postup při vydávání sbírkových předmětů k ošetření do vlastních preparátorských, konzervátorských nebo restaurátorských dílen.
- (4) Postup při dočasném přenechání sbírkových předmětů jiné právnické nebo fyzické osobě, a to zejména:
 - a) k jakým účelům lze přenechat sbírkový předmět jiné právnické a fyzické osobě,
 - b) kdo a podle jakého vzoru je oprávněn zpracovat smlouvu o výpůjčce,
 - c) kdo a podle jakého vzoru je oprávněn zpracovat smlouvu nájemní,
 - d) kdo a podle jakého vzoru je oprávněn zpracovat smlouvu innominátní,
 - e) jakým způsobem se provádí evidence o přenechání sbírkových předmětů jiné právnické a fyzické osobě a kdo tuto evidenci vede,
 - f) jaký je postup při přípravě žádosti o povolení Ministerstva kultury k vývozu sbírkových předmětů do zahraničí a kdo je povinen vyřídít oznámení Ministerstvu kultury o navrácení sbírkových předmětů zpět do České republiky.
- (5) Podmínky a způsob prezenčního poskytování sbírkových předmětů badatelům („badatelský řád“).
- (6) Způsob stanovování priorit pro pořizování obrazové dokumentace sbírkových předmětů.
- (7) Stanovení bezpečnostní strategie ochrany sbírek s odkazy na „bezpečnostní politiku“, „bezpečnostní plán“, „evakuační plán“ atp.
- (8) Stanovení limitních fyzikálních veličin prostředí, v němž jsou uchovávány jednotlivé „podsbírkou“ (vlhkost, teplota, světlo) a limitních hodnot zatížení podlah tam, kde je to nutné.
- (9) Postup při stanovování částí sbírky určených pro každoroční inventarizaci sbírkových předmětů.

ČLÁNEK V

Fakultativní část režimu

Tato část režimu upravuje nakládání se sbírkovými předměty zvláštní povahy, zvláště významnými (cennými) sbírkovými předměty a netradiční způsob prezentace některých sbírkových předmětů. Její obsah nelze přesně vymezit, vychází ze specifiky sbírek každého muzea, takže lze uvádět pouze příklady. Režim v této části může upravovat např.:

- (1) Způsob nakládání s tzv. živými sbírkami (rostliny v arboretech, chovaná zvířata v muzeích v přírodě, uchovávání tzv. semenné banky atp.).

- (2) Možnosti vystavovat některé sbírkové předměty pod širým nebem, např. jako součást expozice v muzeích v přírodě, kdy režim stanoví, které sbírkové předměty takto lze vystavovat, jakou zvláštní péči jim je třeba věnovat atp.
- (3) Způsob uchovávání sbírkových předmětů vyžadujících zvláštní péči či zvláštní způsob ochrany, kdy režim např. stanoví, které sbírkové předměty je třeba uchovávat ve zvláštním prostředí, které je třeba uchovávat v trezorech, v sejfě banky atp.
- (4) Které sbírkové předměty lze prezentovat nejen předváděním jejich vzhledu, ale také funkce a udržovat je tudíž ve funkčním stavu (např. silniční a kolejová vozidla, některé stroje, zařízení a nástroje, jejich funkční modely, hudební nástroje atp.). Režim upraví i možnosti zapůjčování takových sbírkových předmětů nebo jejich poskytování jiným osobám, které jsou oprávněny a schopny funkci předmětu předvádět (řidiči, mechanici, hudebníci atp.).
- (5) Podmínky vypůjčování sbírkových předmětů pro jiné účely než je vystavování, badatelská činnost, preparování, konzervování a restaurování, např. pro filmování, propagační účely apod.
- (6) Které sbírkové předměty případně nelze vypůjčit k žádnému z účelů, uvedenému v bodě 5, které sbírkové předměty nelze vypůjčit do zahraničí (např. by nesnesly dopravu, nejsou k nim vyřešeny restituční nároky atp.).
- (7) Které sbírkové předměty lze vystavovat pouze na omezenou dobu, případně je nelze dočasně nebo trvale vystavovat vůbec.